

วิจัยเชิงสร้างสรรค์ศิลปะไทยในงานถักทอ

Creative research work on Thai art in weaving work

สันติ หวังชื่น

Santi Wangchuen

อาจารย์ประจำสาขาวิชาทัศนศิลป์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

A Lecturer of Program in the Visual Arts Ubon Ratchathani Rajabhat University

boontom00086@gmail.com

Received: October 12, 2022

Revised: April 28, 2023

Accepted: May 10, 2023

บทคัดย่อ

วิจัยเชิงสร้างสรรค์ ศิลปะไทยในงานถักทอ ข้าพเจ้าต้องการนำเสนอผลงานสร้างสรรค์ที่เป็นศิลปะการผูกมัดถักทอ อันเกิดขึ้นจากความผูกพัน กับวิถีชีวิตการเป็นอยู่คนในชุมชนภาคอีสาน และการศึกษาเรียนรู้เรื่องราวเกี่ยวกับงานถักทอ จึงทำให้ข้าพเจ้าเกิดความสนใจในลวดลายของการถักทอ ข้าพเจ้าได้เห็นภูมิปัญญาการผูกมัดถักทอเพื่อหาเลี้ยงชีพ จึงทำให้เกิดแรงบันดาลใจมาสร้างสรรค์เป็นผลงานศิลปะที่กำลังจะหายไปจากสังคมไทย ข้าพเจ้าได้นำเอาวัสดุเชือกมาถักทอเป็นรูปทรงที่มีความหมายต่อสังคมไทย โดยผ่านกระบวนการคิดในการสร้างสรรค์ออกมาในรูปแบบการผูกมัด การดัดเชือก และรวมไปถึงสิ่งของเครื่องใช้ที่นำมาแทนตัวบุคคลเพื่อมาผูกมัดถักทอบันทึกเป็นความทรงจำ และสื่ออารมณ์ความรู้สึกที่ข้าพเจ้าต้องการแสดงออกถึงความผูกพันกับวิถีชีวิต เอกสารวิจัยเชิงสร้างสรรค์ชุดนี้จัดทำเพื่อประกอบผลงานสร้างสรรค์ในการแสดงผลงานศิลปะชุด “ศิลปะไทยในงานถักทอ”

คำสำคัญ: การผูกมัด วิถีชีวิต อารมณ์ ความรู้สึก

Abstract

In this creative research Thai art on weaving I want to present works that are artistic binding, knitting, and resulting from the bond with the way of life of the people in the northeastern community. I study stories about weaving. As a result, I became interested in the pattern of weaving. I have seen the wisdom of binding weaving for a living. Thus giving inspiration to create works of art that are disappearing from the Thai society. I have brought material to be weaved in shape that are meaningful to Thai society. Through the thought process of creation in the form of bonding bending including objects and utensils that are used to represent the person to come and bound together as a memory and convey the emotion as I want to express my connection with the way of life. This creative research document is prepared to accompany the creative works in the art exhibitions of Thai art in weaving work.

Keyword: Bonding, Lifestyle, Feeling, emotion

บทนำ

การผูกมัดถักทอเป็นศิลปะพื้นบ้านแขนงหนึ่ง ซึ่งเป็นลักษณะการสร้างสรรค์ด้วยเส้นใยเช่นเดียวกับกับสิ่งทอ มีลักษณะที่คล้ายคลึงกันด้านการแสดงออกทางความรู้สึกและประโยชน์ใช้สอย การสร้างสรรค์ผลวิจัยสร้างสรรค์นี้เป็นการแสดงให้เห็นถึงเทคนิคการผูกมัดถักทอที่อยู่กับวิถีชีวิตของชุมชนมาช้านานของภูมิปัญญาพื้นบ้านดังกล่าว ได้กลายเป็นเป็นแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์ผลงานผ่านความรู้สึก ความคิด อารมณ์ที่ผ่านวิจัยเชิงสร้างสรรค์ “ศิลปะไทยในงานถักทอ”

ความมุ่งหมายและวัตถุประสงค์ของการสร้างสรรค์

1. เพื่อศึกษาภูมิปัญญาและเทคนิคผูกมัด ถักทอ ในชีวิตประจำวัน ด้วยเส้นเชือกที่ผสมผสานกับลวดลายที่ตัดเป็นรูปทรงต่าง ๆ และข้าวของเครื่องใช้เข้าด้วยกัน
2. เพื่อสร้างสรรค์ศิลปะไทยในงานถักทอที่สะท้อนให้เห็นชีวิต และสังคมของชุมชนในท้องถิ่นที่ศิลปินมีความผูกพันไปถึงความสนุกสนานในลีลาของการผูกมัดที่เกิดจากการสร้างสรรค์ผลงานด้วยเส้นเชือกที่ผสมผสานกับสิ่งของ และรูปทรงที่เกิดขึ้นมาใหม่
3. เพื่อสร้างสรรค์ผลงานศิลปะจากการผูกมัดถักทอ
4. เพื่อวิเคราะห์การสร้างสรรค์ผลงาน

สมมติฐานของการสร้างสรรค์

วิจัยเชิงสร้างสรรค์ “ศิลปะไทยในงานถักทอ” ข้าพเจ้าได้รับแรงบันดาลใจมาจากความงาม คุณค่า วัฒนธรรมฝีมือภูมิปัญญาของช่างพื้นบ้าน คือการผูกมัด ถักทอที่สะท้อนคุณค่าทางด้านศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณีและวิถีชีวิตในท้องถิ่นอีสานถ่ายทอดความคิดและการแสดงออกผ่านด้วยเทคนิควิธีการผูกมัดด้วยเชือกสีที่หลากหลายสร้างรูปทรงและลวดลายอิสระที่ผสมผสานกับอารมณ์ความรู้สึกในงานศิลปะลักษณะศิลปะไทยสื่อผสม

ขอบเขตการศึกษา

วิจัยเชิงสร้างสรรค์ “ศิลปะไทยในงานถักทอ” แสดงถึงพื้นที่ของความทรงจำที่สะท้อนให้เห็นถึงชีวิต และสังคมของชุมชนในท้องถิ่น โดยได้รับแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะที่เรียนรู้วิธีการผูกมัด ถักทอมาจากคุณยาย และข้อมูลที่มาจากการจากบทวรรณกรรม ได้ก่อให้เกิดเป็นการสร้างสรรค์ผลงานในรูปแบบศิลปะกึ่งนามธรรมที่เกิดจากการผูกมัด ถักทอ กับวัสดุและสิ่งของจนเกิดเป็นรูปทรงต่าง ๆ แสดงถึงความผูกพัน ความคิด อารมณ์ ความรู้สึกที่มีในชุมชนท้องถิ่นในรูปแบบเฉพาะตัว และทำให้เกิดความงามทางอุดมคติในลักษณะผลงานศิลปะสื่อผสม โดยนำเสนอผลงานในรูปแบบลักษณะศิลปะจัดวาง ด้วยวิธีการห้อยแขวนและเป็นผลงาน 3 มิติ

ขั้นตอนการศึกษาและการสร้างสรรค์

1. ศึกษาการผูกมัดจากภูมิปัญญาในท้องถิ่นความหมาย และเทคนิควิธีการของการผูกมัด ถัก รั้ว ร้อยการย้อมเชือกจากภูมิปัญญาท้องถิ่น
2. ศึกษาหนังสือการถัก เช่น หนังสือถักเมคราเม่ หนังสือถักนิตติ้ง หนังสือถักโครเชต์
3. ศึกษาการมัดย้อมสีเชือก และการทำเชือก
4. ศึกษาตัวอย่างผลงานของศิลปิน เช่น Artist Aurelia Munoz, Artist Jolanta Surma, Artist Olek, Artist Chiharu Shioat, Artist Ernesto Neto, Artist Jacqueline Surdell เป็นต้น

ที่มาของแนวความคิดและแรงบันดาลใจ

วิจัยเชิงสร้างสรรค์ “ศิลปะไทยในงานถักทอ” ที่มุ่งเน้นประเด็นการศึกษาเกี่ยวกับการผูกมัดถักทอ จะเน้นการแสดงให้เห็นความเชื่อมโยงระหว่างวัฒนธรรม คติความเชื่อและวิถีชีวิตผ่านเส้นเชือกที่ได้มีการผูกมัดเป็นเงื่อนไขหลากหลายรูปแบบ รวมไปถึงสิ่งของและวัสดุที่มีความเกี่ยวข้องกับการสร้างสรรค์ผลงาน ซึ่งได้นำมาถักหุ้มเข้าไปในงานเพื่อสื่อให้เห็นถึงการดำเนินชีวิตและความเป็นอยู่อย่างเรียบง่ายของคนอีสาน ทั้งนี้ในการศึกษาวิจัยเชิงสร้างสรรค์ “ศิลปะไทยในงานถักทอ” ได้จัดแบ่งเนื้อหาและสาระสำคัญที่นำเสนอในการศึกษาค้นคว้ารายละเอียดด้านเนื้อหาและความเป็นมาที่เกี่ยวข้องกับผลงานได้ดังนี้

วัฒนธรรมงานถักทอในคติความเชื่อและพิธีกรรม

งานถักทอมีความผูกพันและเกี่ยวข้องกับพิธีกรรมทางศาสนา และวิถีชีวิตของคนเอเชียมานับ ศตวรรษจนอาจเรียกได้ว่าเป็นมรดกทางสังคม ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความเป็นมาในอดีต โครงสร้างทางสังคม ระบบการค้ำ ตลอดจนแนวความคิดทางนามธรรม ซึ่งกลั่นกรองจากการสังเกตประสบการณ์ที่เกิดขึ้นรอบตัว ในกรรมวิธีการถักนั้นการเตรียมเส้นใยถือเป็นสิ่งสำคัญพอกับการย้อมสีของเส้นใย หรือแม้แต่การวาง ลวดลายของการถักทอ เปรียบเสมือนเป็นการบันทึกเรื่องราวของสังคมผ่านสองมือของผู้ถักทอสร้างสรรค์ ออกมาเป็นผลงานที่อยู่ร่วมทางวัฒนธรรม (ทรงศักดิ์ ปรานค์วัฒนากุล, 2536)

วัฒนธรรมงานถักทอที่รำลึกถึงบรรพบุรุษและคติความเชื่อในการผูกมัดตั้งแต่การเกิดจนถึงการตาย การเกิดและการตายเป็นของคู่กัน เกิดเป็นเบื้องต้นและการตายเป็นเบื้องปลายแห่งชีวิตของแต่ละคน เพราะฉะนั้นการเกิดและตายจึงต่อเนื่องเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน มนุษย์ถือเหตุการณ์ทั้งสองนี้เป็นตอนสำคัญ เพราะเป็นต้นต้นและต้นปลายแห่งชีวิต จึงต้องมีการประกอบพิธีกรรมตามประเพณี เช่น พิธีทำขวัญทารก, พิธีผูกเสี่ยว พิธีผูกแขนบ่าวสาวในงานแต่งงานและพิธีมัดตราสังเพื่อประโยชน์แห่งความสุขในโลกนี้และโลก หน้าที่ในการประกอบพิธีกรรมจากที่ยกตัวอย่างมานั้นจะต้องมีการใช้เส้นด้ายสายสิญจน์มาผูกมัดในพิธีกรรม เพราะความเชื่อในแต่ละพิธีกรรมก็จะมีคติความเชื่อและความหมายที่แตกต่างกันออกไป ซึ่งสืบต่อกันมาเป็น ประเพณี ถ้าเอาความคิดเห็นของคนในปัจจุบันไปปรับพิจารณาอาจเห็นได้ว่า คนในปัจจุบันบางกลุ่ม ถือเป็นเรื่องเหลวไหล ไม่มีเหตุผล หรือคนกลุ่มนั้นเขาอาจไม่รู้ในความหมายของคติความเชื่อ ข้าพเจ้าจึงมีความ สนใจที่จะศึกษาและวิเคราะห์เรื่องจารีตประเพณีที่มีในเรื่องของ “การผูก” และ “การมัด” ตั้งแต่การเกิด จนถึงการตาย ในพิธีกรรมที่จะนำเสนอต่อไปนี้

วัฒนธรรมงานถักทอที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิต

การจักสานนิยมทำกันอย่างกว้างขวาง โดยใช้เวลาวางในหน้านาของแต่ละวัน วัสดุส่วนใหญ่ มักจะ ใช้ไม้ไผ่หรือเถาวัลย์ ปัจจุบันจะมีการประยุกต์ใช้วัสดุที่มีความหลากหลาย เช่น ลวด เชือกไนลอน ตะปู เป็นต้น” (เพ็ญศรี ดุ้ก, 2536) งานถักทอที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตจะเห็นได้จะวิถีชีวิตท้องถิ่นของเราจะเห็นได้

จากเครื่องมือในการจับสัตว์ เช่น ตาข่าย สวิง แห สิ่งปลูกสร้างต่าง ๆ และอุปกรณ์เครื่องจักสาน การถักทอเป็นอีกกระบวนการหนึ่งที่เข้ามาเสริมหรือช่วยทำให้ความแข็งแรงของโครงสร้างมากขึ้น เช่น การสร้างบ้านเรือน ขอบ ปาก ก้นของเครื่องจักสาน โดยมักจะใช้วัสดุที่เป็นเส้นอ่อนและมีความยาวพอสมควร ถักทอหรือผูกยึดโครงสร้างภายนอกให้ติดกับผนังของเครื่องจักสาน ลักษณะของการถักทอหรือการผูกขอบภาชนะโดยทั่วไปก็จะมีรูปแบบเฉพาะของการถักแต่ละแบบ เช่นเดียวกับแบบของลายสาน ซึ่งเป็นการช่วยเพิ่มความสวยงามของเครื่องจักสานไปในตัว การถักแม้จะเป็นขั้นตอนเสริมแต่ก็เป็นกระบวนการที่ขาดไม่ได้ของเครื่องจักสานหลายชนิด

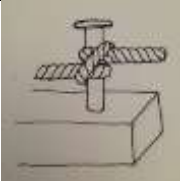
การถักแหหรือการสานแห

แห เป็นอุปกรณ์ชนิดหนึ่งสำหรับใช้จับปลา ซึ่งนิยมกันมากของคนทั่วไป เพราะโดยทั่วไปทุกคนจะมีแหล่งน้ำขนาดเล็กมากมาย สวนหนอง บึง ลำคลอง หรือแม่น้ำขนาดใหญ่จะมีน้อยมากและไม่สามารถเก็บน้ำได้ตลอดปี วิธีจับปลาที่ได้ผลเร็วและสะดวกที่สุดของคนทุกภาค ก็คือการใช้แหเท่านั้น ดังนั้น แหของคนทุกภาค จึงมีหลายขนาด หลายชนิด ด้วยความจำเป็นเพื่อการยังชีพในอดีตแทบทุกครัวเรือน ดังนั้นชาวบ้านจึงมีแหไว้จับปลา และถ่ายทอดภูมิปัญญาเกี่ยวกับแห ไว้อย่างต่อเนื่อง คงความเชื่อโบราณหรือเป็นวิถีชีวิตปกติ

จากการศึกษา การถักแหหรือการสานแหทำให้เห็นว่าคนไทยมีการนำเชือกไนลอนมาถักทอผูกมัดเป็นตาข่าย จึงทำให้ชาวเจ้าเกิดความสนใจในกระบวนการวิธีการผูกมัดที่ปรากฏขึ้น จากการศึกษาข้อมูลด้วยวิธีการบันทึกภาพถ่ายและวาดภาพรูปแบบของการผูกมัด เพื่อเป็นข้อมูลที่ใช้อธิบายในการวิเคราะห์ที่ชี้ให้เห็นถึงด้านเนื้อหา ด้านรูปแบบและด้านเทคนิค (ตารางที่ 5)

ตารางที่ 1 การวิเคราะห์ การถักแหหรือการสานแห

ภาพการสานแห	ลักษณะการผูกมัดที่ปรากฏ	คำอธิบาย
		ในด้านเนื้อหาการถักแหหรือการสานแหเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นของชาวไทยที่มีมาแต่ช้านานและแหนั้นก็เป็เครื่องมือที่ใช้ในการดำรงชีวิต ในการเลี้ยงชีพด้านการประมงหรือการหาปลา ซึ่งสมัยก่อนการจับปลาด้วยแหนั้นทำให้ได้ปลาจำนวนมากเพียงพอต่อการเลี้ยงชีพ
		ในด้านรูปแบบการถักแหหรือการสานแห เริ่มจากการถักที่จับส่วนบนเรียกว่า “จอมแห” เพื่อใช้จับหรือดึงเวลาแหวนแห มีวิธีการดังนี้

ภาพการสานแห	ลักษณะการผูกมัดที่ปรากฏ	คำอธิบาย
	 เงื่อนตะกรุดเบ็ด	
	 เงื่อนแบบพิคอท	- ใช้ด้ายผูกมัดด้วยเงื่อนตะกรุดเบ็ดไว้ให้แน่นแล้วพัน 9 รอบ
	 เชือกไนล่อน	ในด้านรูปแบบวัสดุแหมี 2 แบบคือแหแบบใช้เอ็น และใช้เชือกไนล่อนในการถักหรือสานแห เพราะเชือกไนล่อนมีความเหนียวและคงทนทำให้ใช้ได้นาน

สำหรับชาวบ้านชาวชนบทแล้ว แห คือ อุปกรณ์ที่ใช้ในการหารายได้ และเพื่อการยังชีพ トラバิดที่แหล่งน้ำธรรมชาติยังมีอยู่ นั่นหมายถึงที่นั่นย่อมมีปลาและอาหารธรรมชาติ แห จึงมีความจำเป็นต่อวิถีชีวิต มีประโยชน์ด้านการใช้สอยเพื่อยังชีพ ดังนั้นวัฒนธรรมที่เกี่ยวกับสานแห ยังคงโยงใยกับชีวิตชาวบ้านของชนบท ทุกภาคตลอดไป เพราะวิถีชีวิตได้ถูกกำหนดและถ่ายทอดจากอดีตถึงปัจจุบัน แม้วัฒนธรรมหลายอย่างเปลี่ยนแปลงไป แต่ยังคงมีความผูกพันกับชาวบ้านในพื้นที่ชนบทจนถึงปัจจุบันนี้

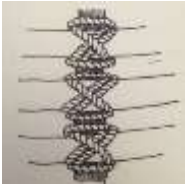
งานผูกมัดเครื่องจักสาน

เครื่องจักสานเป็นงานศิลปหัตถกรรมและหัตถกรรมอย่างหนึ่ง ที่มนุษย์คิดวิธีการนี้ขึ้นเพื่อใช้สร้างเครื่องมือ เครื่องใช้ ในชีวิตประจำวัน ด้วยวิธีการสอดขัดและสานกันของวัสดุที่เป็นเส้น เป็นริ้ว โดยสร้างรูปทรงของสิ่งที่ประดิษฐ์ขึ้นนั้นตามความประสงค์ในการใช้สอย การสร้างเครื่องจักสานของมนุษย์โดยทั่วไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเทศไทยจะขึ้นอยู่กับเงื่อนไขทางความเชื่อ ศาสนา และวัสดุในท้องถิ่นประกอบกันขึ้นเป็นเครื่องจักสาน การทำเครื่องจักสานนั้นเป็นผลิตรกรรมพื้นบ้านพื้นเมืองที่มีทำกันมาแต่โบราณ และมีทำทั่วไปในทุกภาคของประเทศ คำว่า “เครื่องจักสาน” นั้นโดยทั่วไปมักจะหมายถึงสิ่งที่ผลิตขึ้นด้วยมือ โดยวิธีจัก สาน ถัก และทอ เป็นหลัก การสานของคนไทยนั้น ถือว่าเป็นความรู้พื้นบ้านพื้นเมือง สืบต่อกันมาช้านาน โดยวิธีการถ่ายทอดให้กันในครอบครัว ชนิตพ่อสอนลูก โดยมีได้มีการร่ำเรียนกันอย่างจริงจัง และไม่มีการจดบันทึกเป็นตำราแต่อย่างใด แต่เป็นการถ่ายทอดสืบทอดกันมาจากบรรพบุรุษ ในการทำเครื่องจักสานนั้น ขั้นตอนที่สำคัญอีกขั้นหนึ่งของการทำเครื่องจักสาน คือ การถัก การถักนี้โดยทั่วไปแล้วจะเป็นกระบวนการ

ประกอบที่ช่วยให้การทำเครื่องจักสานสมบูรณ์ มากกว่าจะเป็นวิธีการทำเครื่องจักสานด้วยตัวเอง การถักจะใช้วัสดุที่เป็นเส้นอ่อนและมีความยาวพอสมควร ใช้ถักยึดโครงสร้างภายนอกให้ติดกับผนังของเครื่องจักสาน เช่น การถักขอบของภาชนะจักสานไม้ไผ่ การถักหูภาชนะ หรือการถักโครงต่าง ๆ ของภาชนะ เป็นต้น การถักนี้บางครั้งอาจจะเรียกว่าการผูกก็ได้ (วิบูลย์ ลี้สุวรรณ, 2532)

จากการศึกษางานผูกมัดเครื่องจักสาน ทำให้ข้าพเจ้าเกิดความสนใจในรูปแบบ วิธีการผูกมัดเงื่อนเข้ากับวัสดุ ยึดติดประกบกันจนเป็นเครื่องจักสานที่ชาวบ้านใช้ในชีวิตประจำวัน ในงานผูกมัดเครื่องจักสาน ข้าพเจ้าได้ทำการรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการบันทึกภาพถ่ายและวาดภาพรูปแบบของการผูกมัด เพื่อเป็นข้อมูลที่ใช้อธิบายในการวิเคราะห์ที่ชี้ให้เห็นถึงด้านเนื้อหา ด้านรูปแบบ ด้านเทคนิค (ตารางที่ 5)

ตารางที่ 2 การวิเคราะห์งานผูกมัดเครื่องจักสาน

รูปภาพเครื่องจักสาน	ลักษณะการผูกมัดที่ปรากฏ	คำอธิบาย
		ในด้านเนื้อหา เครื่องจักสาน คือ เครื่องใช้ที่ทำด้วยไม้ไผ่หรือหวาย จากฝีมือความคิด ภูมิปัญญาของชาวบ้านมีลักษณะรูปทรงแตกต่างกันไปตามแต่ละท้องถิ่น
 	 เงื่อนผูกโยง เงื่อนตะกรุดเบ็ด	ในด้านรูปแบบ งานผูกมัดที่มีอยู่ในเครื่องจักสานจะเห็นได้จากการใช้เงื่อนในการผูกมัดส่วนต่าง ๆ ดังต่อไปนี้ - ลักษณะการใช้เงื่อนผูกโยงในเครื่องจักสาน ส่วนมากจะใช้ในการผูกปากขอบของเครื่องจักสาน - ลักษณะการใช้เงื่อนตะกรุดเบ็ด ส่วนมากจะใช้ในการผูกมัดโครงสร้างของเครื่องจักสานที่มีลักษณะนำไม้ไผ่มาวางทับกันเป็นรูปทรงกากบาท

จากการศึกษาวิเคราะห์ เรื่องการผูกมัดเครื่องจักสานนั้นทำให้ทราบว่า เครื่องจักสานเป็นงานศิลปหัตถกรรมและหัตถกรรมอย่างหนึ่ง ที่มนุษย์คิดวิธีการขึ้นเพื่อใช้สร้างเครื่องมือ เครื่องใช้ในชีวิตประจำวัน เครื่องจักสานทั้งหมดถูกทำขึ้นด้วยมือ เป็นภูมิปัญญาที่ถูกถ่ายทอดกันมาจากรุ่นสู่รุ่น

การสร้างเครื่องจักสานจะขึ้นอยู่กับความต้องการด้านประโยชน์ใช้สอยและวัสดุที่ใช้นั้นสามารถหาได้ในท้องถิ่น

กระบวนการในการสร้างสรรค์ผลงาน

การดำเนินการสร้างสรรค์ผลงานชื่อ วิจัยเชิงสร้างสรรค์ “ศิลปะไทยในงานจักสาน” นี้มีวัตถุประสงค์เพื่อต้องการสะท้อนให้เห็นถึงการดำเนินวิถีชีวิตของคนในชุมชนภาคอีสาน ที่เกิดจากความผูกพันกับวัฒนธรรมในท้องถิ่นผ่านทางลวดลายในการผูกมัดจักสานที่ผสมผสานเข้ากับงานหัตถกรรม การจักมาคราเม่ถูกนำมาสร้างสรรค์เป็นผลงานศิลปะที่มุ่งเน้นให้ผู้คนเห็นคุณค่า และสิ่งของที่นำมาผูกมัดจักสานอยู่ในผลงานศิลปะในครั้งนี้ จึงแบ่งกรอบของการสร้างสรรค์ออกเป็น 4 ขั้นตอนใหญ่ ๆ ดังนี้คือ

ความเป็นมาของแนวความคิดและแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์ผลงาน

คุณยายเจียง วรรณสุทธะ เป็นบุคคลที่มีฝีมือในด้านการจักสานเป็นอย่างมากซึ่งในปัจจุบันเป็นที่รู้จักกันดี เรียกวิธีการจักสานนี้เรียกว่า เทคนิคการผูกมัดจักสานแบบมาคราเม่ ครอบครัวของข้าพเจ้า ประกอบอาชีพเกษตรกรรมและหลังจากหมดฤดูกาลทำนา คุณยายเจียงได้พาลูกหลานหารายได้เสริมโดยการจักอยู่เด็กหรือเปลญวนขายเป็นรายได้เสริมพอได้เงินมาจุนเจือในครอบครัว คุณยายเจียง เป็นผู้มีความสามารถ มีความมานะอดทนและมีความพยายามสูง คุณยายจึงเป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่ลูกหลานในการดำเนินชีวิต ข้าพเจ้าได้เรียนรู้ลวดลายและวิธีการจักสานมาจากคุณยาย คุณยายจะสอนเทคนิคในเรื่อง การจักสาน การย้อมเชือกและผ้า การทำเชือกจากต้นปอ การจักแห การทำนา การเลี้ยงสัตว์ ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นวิชาความรู้ที่หาไม่ได้ในห้องเรียน นอกจากนี้คุณยายยังสอนเรื่องการดำเนินชีวิตความเป็นอยู่แบบพอเพียง สอนให้รู้จักการใช้เงิน เพราะกว่าจะได้เงินมาแต่ละบาทเราต้องใช้ความขยันหมั่นเพียร สอนให้รู้จักงานประเพณีพื้นบ้านที่สืบทอดต่อกันมาจนกลายเป็นวัฒนธรรม สอนให้รู้จักการทำมาหากินในสังคม สอนให้เป็นคนดีและเป็นที่รักของทุกคน ในตอนเป็นเด็กข้าพเจ้าได้มีความสุขและสนุกสนานในการดำรงชีวิต ซึ่งทุกวันนี้สิ่งเหล่านี้กำลังเริ่มจางหายไป ในสังคมปัจจุบัน ไม่ว่าจะเป็นวิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่ทุกคนต่างพากันดิ้นรนเข้าไปในเมืองใหญ่ และเมื่อได้เข้ามาศึกษาเรียนรู้ในสถาบันมหาวิทยาลัยศิลปากรที่มีชื่อเสียงในด้านศิลปะร่วมสมัยและสอนให้ข้าพเจ้าเป็นศิลปิน ข้าพเจ้าได้ใช้เทคนิคจักสานที่คุณยายได้สอนมาสร้างสรรค์เป็นผลงานในปัจจุบันข้าพเจ้าต้องการแสดงให้เห็นรากเหง้าของความรักและความผูกพัน ความเป็นมาของเทคนิคการจักสานที่ได้รับสืบทอดมาจากคุณยาย มูลเหตุสำคัญที่เป็นแรงบันดาลใจในการที่จะสร้างสรรค์ผลงานชุด วิจัยเชิงสร้างสรรค์ “ศิลปะไทยในงานจักสาน” นั้น เกิดขึ้นจากการที่ข้าพเจ้าได้เรียนรู้การใช้ชีวิต สัมผัสในวิถีชีวิตของชุมชนภาคอีสาน ทั้งในเรื่องความเชื่อ ความเป็นอยู่และวัฒนธรรมอันดีงามที่หล่อหลอมให้คนในชุมชนเกิดความรักสามัคคี ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และมีความผูกพันระหว่างคนกับสิ่งของเครื่องใช้ที่ใช้ในการดำรงชีวิต

อยู่เด็กฝีมือการจักสานของคนในชุมชน อยู่เด็กที่เป็นฝีมือของคนในชุมชนจากการผูกมัดแบบมาคราเม่ ผสมผสานกับฝีมือและความเชี่ยวชาญในการผูกมัด จะใช้ลวดลายในการจักอยู่เด็กไม่ซ้ำ แต่จะเน้นเรื่องช่องไฟของการจักที่เท่ากันและลวดลายของปลายเชือกที่ทิ้งลงจากอยู่เด็กที่เป็นเอกลักษณ์ของแต่ละคน (ภาพที่ 1)

ภาพที่ 1 อู่เด็กที่ผูกมัดด้วยเชือก
ที่มา: ผู้วิจัย

เทคนิคการถักทอที่ได้เรียนรู้จากคนในชุมชนภาคอีสาน

การมัดมกราคมเพื่อให้เกิดลวดลายต่าง ๆ จะประกอบไปด้วยเชือก 2 ประเภท คือ **เชือกเส้นแกน** คือ เชือกที่ใช้เป็นเส้นหลัก เพื่อให้เชือกเส้นอื่นพันทับหรือมัดปมให้เกิดลวดลายต่าง ๆ จำนวนของเชือกที่ใช้เป็นเส้นแกนจะขึ้นอยู่กับลักษณะลายซึ่งจะใช้เส้นเดียวหรือหลายเส้นก็ได้ และ**เชือกเส้นมัด** คือ เชือกที่ใช้สำหรับนำมาพันรอบ หรือมัดเส้นแกน ทั้งนี้ ในชิ้นงานเดียวกันเชือกหนึ่งเส้นอาจเป็นได้ทั้งเส้นแกนและเส้นมัดก็ได้ การมัดมกราคมนี้ถือว่าเป็นมรดกตกทอดทางภูมิปัญญาที่คนยายได้ปลูกฝังทักษะวิชาความรู้ของลวดลายการถักทอให้เกิดลวดลายที่สวยงาม ทำให้ข้าพเจ้าได้ใช้ลวดลายทักษะการถักทอเหล่านี้มาสร้างสรรค์ผลงานชุด “ถักทอพื้นที่ของความทรงจำ” โดยเทคนิคการถักทอที่ได้เรียนรู้จากคุณยายอยู่ในรูปแบบของตารางที่ 3 ดังนี้

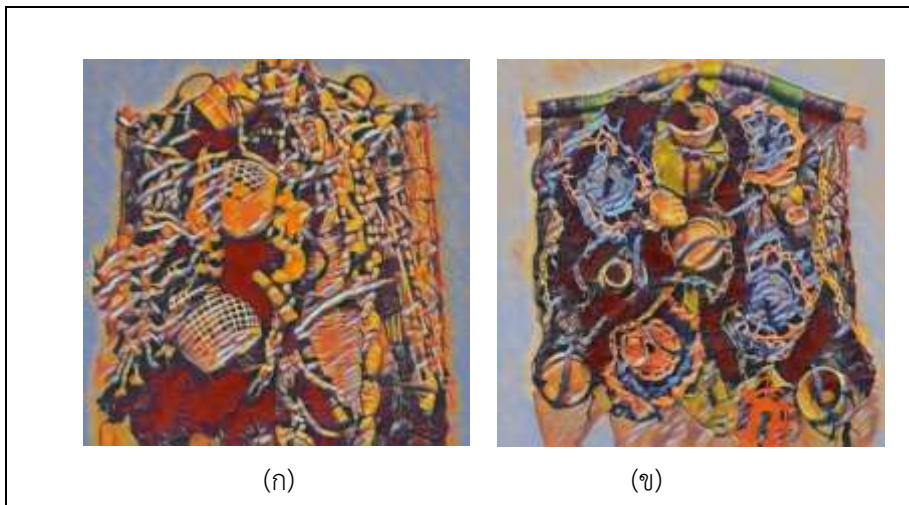
ตารางที่ 3 เทคนิคการถักทอที่ได้เรียนรู้ของคนในชุมชน

ชื่อของลายถัก	รูปแบบของลายถัก	เทคนิคการถักลวดลาย
การขึ้นต้นแบบหว่งหน้า		- เป็นการมัดโดยจับเชือกทบครึ่งแล้วพาดบนเชือกแกนให้มีหว่งอยู่ด้านหน้าของเชือกทั้งสองเส้น

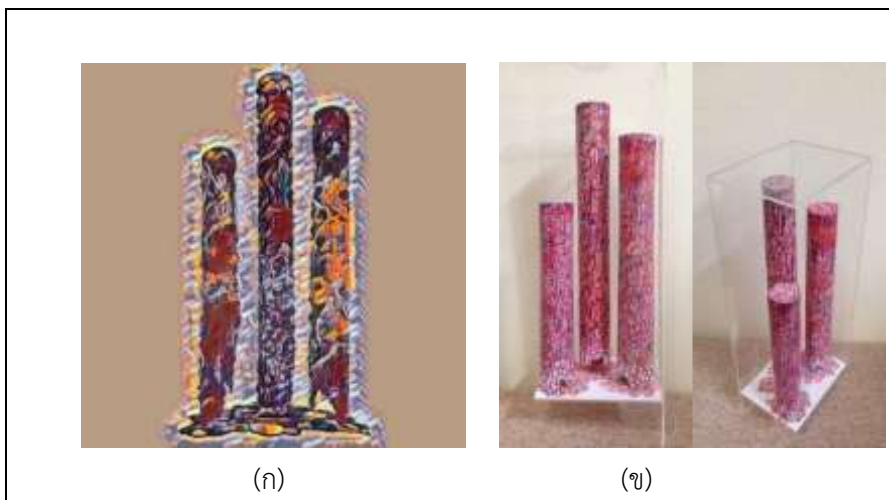
ชื่อของลายถัก	รูปแบบของลายถัก	เทคนิคการถักลวดลาย
การมัดโซ่เดี่ยวใช้เชือก 2 เส้น		- เป็นวิธีการมัดเชือกโดยใช้เชือกเส้นขาวเป็นแกนหนึ่งครั้งแล้วเปลี่ยนเป็นเส้นซ้ายเป็นแกน 1 ครั้ง ทำสลับไปเช่นนี้ตลอด
การมัดพิคอทหลักซ้าย		- เป็นการมัดโดยเริ่มจากเชือกด้านซ้ายเมื่อมัดหนึ่งคู่จะมองเห็นมีห่วงอยู่ทางด้านซ้ายของปมพิคอท
การมัดพิคอทสลับเส้นแกน 2 คู่		- โดยใช้เชือก 8 เส้นมัดสลับกันไปมา

การทำแบบร่างความคิด

ในการสร้างสรรค์ผลงาน ข้าพเจ้าได้มีการทำภาพร่างเค้าโครงรวม ๆ บนกระดาษด้วยดินสี ซึ่งเกิดจากการผสมผสานการจัดลำดับแนวความคิดกับข้อมูลที่มีอยู่ ในการปฏิบัติจะไม่มีกฎเกณฑ์ตายตัว มีการตัดทอนในส่วนที่เห็นว่าไม่สำคัญ เพื่อให้เกิดความสมบูรณ์ทั้งองค์ประกอบและเนื้อหาที่น่าสนใจแตกต่างออกไป ข้าพเจ้าเขียนเป็นเส้นลายผูกมัด ถักทอ ที่มีเนื้อหาแสดงออกถึงการเปลี่ยนแปลงของรูปทรงอิสระและโครงสร้างน้ำหนักรวม ๆ เพื่อสร้างอารมณ์ความรู้สึกให้เกิดความงามทางอุดมคติ ในการทำแบบร่างนั้นเป็นการสร้างภาพร่างจากความคิดจินตนาการ เพื่อให้เห็นถึงรูปลักษณ์และขอบเขตของรูปแบบงาน โดยจะไม่กำหนดรูปแบบที่แน่นอน เนื่องจากรูปแบบสามารถปรับเปลี่ยนได้ตามความเหมาะสมกับงานจริง

ภาพที่ 2 ภาพร่างผลงานผูกมัดสิ่งของเข้าไป (ก) ภาพร่างที่ใส่สิ่งของเข้าไป (ข)
ภาพร่างผลงานถักทอกับสิ่งของ
ที่มา: ผู้วิจัย

ภาพที่ 3 ภาพร่างผลงานลายเส้นสีที่บอกเรื่องราววิถีชีวิตของคนในชนบท (ก) ลายเส้นสีการผูกมัดที่บอก
เล่าเรื่องราววิถีชีวิตของคนในชนบท (ข) นำภาพร่างลายเส้นมาทำเป็นโมเดล 3 มิติ
ที่มา: ผู้วิจัย

การสร้างสรรค์ผลงานถักทอ

แรงจูงใจในการสร้างสรรค์วิจัยเชิงสร้างสรรค์ “ศิลปะไทยในงานถักทอ” นี้ข้าพเจ้าใช้อารมณ์
ความคิดและจินตนาการในการผูกมัดถักทอผ่านอารมณ์ความรู้สึก ข้าพเจ้าได้อาศัยเส้นเชือกและผ้าชนิด
ต่าง ๆ ด้วยกรรมวิธีการสร้างสรรค์ที่หลากหลาย เช่น การผูกมัด การถัก การปั่นเส้นใยจากปอ การพันเศษผ้า

เป็นต้น ซึ่งเป็นการนำเทคนิควิธีการดังกล่าวมาผสมผสานเข้าด้วยกัน จำเป็นต้องใช้เส้นด้ายเป็นหลัก การปั่นเส้นด้ายหรือการทำเส้นใยให้เป็นเส้นด้าย รู้จักทำกันมานานแล้ว คือตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ (นวลแข ปาลิวนิช, 2542) ซึ่งการสร้างสรรค์ผลงานนี้จะเริ่มจากความคิดสร้างสรรค์ที่จะทำผลงานเพื่อสื่อแทนความหมาย คุณค่าของศิลปวัฒนธรรมไทย ผ่านลวดลายถักทอที่มีความเป็นเอกลักษณ์ซึ่งข้าพเจ้าได้สร้างสรรค์ออกมาในรูปแบบของตัวเอง ข้าพเจ้าได้นำเชือกหลากหลายชนิดนำมาถักทอเพื่อเป็นการบอกเล่าเรื่องราวเกี่ยวกับความจริง ความดี ความงามที่ได้สัมผัสผ่านประสบการณ์ในชีวิตที่ผ่านมาของข้าพเจ้า เช่น ภาพพระพุทธรูป ภาพการแสดงพื้นเมือง ภาพวิถีชีวิตของชาวอีสาน ดังนั้นจึงสามารถแบ่งขั้นตอนการสร้างสรรค์ผลงานถักทอออกเป็น 2 ระยะได้ดังนี้

ระยะที่ 1 ข้าพเจ้าได้สร้างสรรค์ผลงานผูกมัดถักทอที่ใช้วัสดุสิ่งของที่ได้จากการลงพื้นที่มาสร้างสรรค์เป็นผลงาน โดยสิ่งของเหล่านี้เป็นสิ่งของที่กำลังจะสูญหายไปจากวิถีชีวิตวัฒนธรรมอีสาน ข้าพเจ้าจึงเกิดแรงบันดาลใจที่จะถักทอเพื่อเป็นการบันทึกเก็บความทรงจำนี้ไว้ผ่านเส้นเชือก สีสันต่าง ๆ ที่มีความสนุกสนานเป็นตัวแทนของคนอีสาน ผลการจากในการสร้างสรรค์ผลงานในชุดนี้ทำให้ข้าพเจ้าได้เรียนรู้ถึงความสำคัญของงานผูกมัดถักทอที่มีคุณค่าต่อสังคมในเรื่องของการใช้ชีวิตตามวิถีของคน

ภาพที่ 4 ระยะที่ 1 งานผูกมัดถักทอที่ใช้วัสดุสิ่งของพื้นถิ่น
ที่มา: ผู้วิจัย

ภาพที่ 5 ระยะที่ 1 งานผูกมัดถักทอที่ใช้วัสดุสิ่งของพื้นถิ่น
ที่มา: ผู้วิจัย

ระยะที่ 2 ข้าพเจ้าได้สร้างสรรค์ผลงานระยะที่สองเป็นภาพเกี่ยวกับการบอกเล่าเรื่องราววัฒนธรรมอันดีงาม วิถีชีวิตของคนในชุมชน ความเป็นอยู่ผ่านออกมาในรูปทรงของพวงมโหตร

ภาพที่ 6 ระยะที่ 2 งานผูกมัดถักทอที่บอกเล่าเรื่องราววิถี ชีวิตของคนอีสาน
ที่มา: ผู้วิจัย

การวิเคราะห์ผลงานสร้างสรรค์

การวิเคราะห์ผลงานสร้างสรรค์ วิจัยเชิงสร้างสรรค์ “ศิลปะไทยในงานถักทอ” จะใช้รายละเอียดในการวิเคราะห์แบ่งออกเป็น 2 ประเด็นหลักได้แก่ การวิเคราะห์ที่มาและแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์ที่ประกอบด้วยข้อมูลเอกสาร หลักการทางสุนทรียศาสตร์ในด้านความงามทางอารมณ์ที่อยู่ในผลงาน และวัสดุสิ่งของอื่น ๆ ที่ใช้ในการสร้างสรรค์ผลงาน การวิเคราะห์ด้านการสร้างสรรค์ที่เน้นการวิเคราะห์คุณสมบัติด้านเนื้อหา คุณสมบัติส่วนประกอบของทัศนธาตุ และ องค์ประกอบที่ใช้ในการสร้างสรรค์ ดังมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

การวิเคราะห์ที่มาและแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์

อารมณ์เป็นเรื่องสำคัญในชีวิตมนุษย์ อารมณ์ทุกข์ อารมณ์สุข สามารถปรากฏทางใบหน้า กาย และ อากัปกริยาเพราะเกี่ยวข้องกับการนึกคิดประเภทเพทนาการ อารมณ์สามารถเสริมให้รุนแรงขึ้นด้วยภาพ เสียงหรือกายสัมผัส ก่อให้เกิดมโนภาพ อารมณ์แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ อารมณ์ที่เป็นสุข เช่น ยินดี อารมณ์รัก สนุก ดีใจ พึงพอใจ สมหวัง และ อารมณ์ที่เป็นทุกข์ เช่น ไม่ยินดี เศร้า เสียใจ กลัว เหนงา ผิดหวัง และในผลงานวิจัยเชิงสร้างสรรค์ “ศิลปะไทยในงานถักทอ” มานี้มีจะเป็นอารมณ์ของความสุข ที่มีสีสัน หลากหลายนั้นแสดงถึงความสุขในสิ่งที่ข้าพเจ้าเคยได้ทำในหลาย ๆ สิ่งร่วมกันกับชาวบ้าน เมื่อหวนคิดถึงก็ทำให้ข้าพเจ้ามีความสุข

“เรื่องของอารมณ์เป็นสิ่งสำคัญมาก ทั้งในฐานะของผู้สร้างสรรค์งาน กับเรื่องของผลงาน มีความสัมพันธ์กันกับเรื่องของ สัญชาตญาณ หรือการรับรู้ร่วมกับปัจจัยอื่น ๆ ผู้ปฏิบัติงานศิลปะย่อมยากที่จะเป็นศิลปินได้หากขาดลักษณะและอาการของอารมณ์ความรู้สึกโดยเฉพาะอารมณ์ความรู้สึกสะท้อนใจที่เป็นปัจจัยและพลังที่ทำให้เกิดมโนภาพแห่งศิลปะ ยิ่งถ้าศิลปินมีศักยภาพในการถ่ายทอดสำแดงพลังอารมณ์ความรู้สึกสะท้อนใจนี้ออกมาในงานศิลปะสามารถสื่อสารไปยังผู้ดู ผู้อ่านหรือผู้ฟังให้บังเกิดอารมณ์ร่วมได้ ย่อมถือว่าศิลปินและผลงานได้บรรลุถึงความสำเร็จด้วย **อารมณ์ทางสุนทรียภาพ (Aesthetic Emotion)** ธรรมชาติและงานศิลปะคือแหล่งแห่งการสร้างสุนทรียภาพ ซึ่งเป็นที่มาของสุนทรียศาสตร์-สุนทรียวิทยา อารมณ์ลักษณะนี้มักเกิดขึ้นเมื่อรับรู้สุนทรียะจากสิ่งนั้น ๆ อารมณ์ที่เกิดขึ้นมีหลายแบบ แต่อารมณ์ที่นักสุนทรียศาสตร์ให้ความสนใจมากที่สุด คือ อารมณ์ของความสุข อารมณ์นี้เรียกว่า สุขารมณ์ (pleasure) อารมณ์ที่เป็นสุขทางกายหรือทางใจ นอกจากนี้ยังหมายถึงความพึงพอใจ ถูกใจ สนุกสนาน เพลิดเพลิน ความสบาย อารมณ์นี้เกิดขึ้นในช่วงสั้น ๆ ชั่วครู่ชั่วยาม เกิดขึ้นจากการรับรู้ของประสาทสัมผัส มีความหมายคล้ายกับคำว่า Happiness ซึ่งใช้เรียกความสุขทั่วไป แต่ Happiness มีความหมายกว้างกว่าใช้ทั้งความสุขทางกายและใจเช่นเดียวกัน และมีลักษณะจีรังยั่งยืนกว่าด้วย ทุกขารมณ์ (Pain) เป็นคำตรงกันข้ามกับ สุขารมณ์ (Pleasure) หมายถึงเจ็บปวด ปวดร้าว เสียใจ ความกลัว ทุกขารมณ์เป็นอีกคำหนึ่งที่ทางสุนทรียวิทยาให้ความสนใจในปัญหาทางอารมณ์เชิงสุนทรียภาพด้วยเช่นกัน ศาสตราจารย์ศิลป์ พีระศรี ได้เขียนคำอธิบายความหมายของ Emotion หรือความรู้สึกสะท้อนใจไว้ในหนังสือศิลปะสงเคราะห์ไว้อย่างน่าสนใจว่า “ความรู้สึกสะท้อนใจคำนี้มีส่วนสัมพันธ์กับศิลปะ เท่ากับเป็นขั้วหนึ่งในขั้วบวกขั้วลบของไฟฟ้า ซึ่งมีส่วนสัมพันธ์ต่อกันและกันให้เกิดไฟฟ้าได้ ตัวการหรือปัจจัยที่ทำให้เกิดความรู้สึกสะท้อนใจขึ้นนั้นมีอยู่อย่างไม่จำกัด ยังมีความสัมพันธ์กับศิลปินด้วย ความจริงศิลปะกรรมนั้นอาจสร้างขึ้นจากอำนาจแห่งจินตนาการของศิลปินเองอย่างเดียว ไม่ต้องได้รับอิทธิพลมาจากสิ่งอื่นได้ แม้เป็นเช่นนั้นก็ดีประสาทอินทรีย์ของศิลปินก็ต้องอยู่ในลักษณะมีความรู้สึกสะท้อนใจเหมือนกัน มิฉะนั้นก็จะไม่สามารถสร้างศิลปะดังกล่าวมาแล้วได้” (การสุนพษ์ศรี, 2556)

วิจัยเชิงสร้างสรรค์ “ศิลปะไทยในงานถักทอ” ในผลงานชุดนี้เป็นผลงานศิลปะที่เกิดจากแรงบันดาลใจที่มาจากต้องการสะท้อนให้เห็นถึงการดำเนินวิถีชีวิตของคนในชุมชนภาคอีสาน ที่เกิดจากความผูกพันกับวัฒนธรรมในท้องถิ่นผ่านทางลวดลายในการผูกมัดถักทอที่ผสมผสานเข้ากับงานหัตถกรรม ข้าพเจ้าจึงสร้างสรรค์ผลงานออกมาจากความรู้สึกภายในจิตใจที่เต็มไปด้วยความรัก ความอบอุ่น และความเสียใจที่มีต่อสิ่งของหรือภาพในสมัยก่อนที่กำลังจะหายไปจากสังคมไทย ดังนั้นในการวิเคราะห์ผลงานข้าพเจ้าจึงใช้หลักสุนทรียศาสตร์ที่ว่าด้วย เรื่องของ ความงามในเชิงศิลปะหรือสุนทรียภาพ ความงามที่ได้จากแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์งานชุดนี้จะเห็นได้จากความงามทางจิตใจของคุณงามความดีที่ได้จากคำสอนทุกอย่างเกี่ยวกับการใช้ชีวิตทั้งในเรื่องของวัฒนธรรม ประเพณีต่าง ๆ อีกมากมายและได้นำคำสอนเหล่านั้นมาสร้างสรรค์เป็นผลงาน

การวิเคราะห์ผลงานชุด “ศิลปะไทยในงานถักทอ”ระยะที่ 2

นับเป็นการสร้างสรรค์ ผลงานที่กระทำให้ขึ้นหลังจากการลงไปเก็บข้อมูลเพื่อนำมาสร้างสรรค์ผลงานจริงบอกเล่าเรื่องราวผ่านลายเส้นเป็นภาพความทรงจำที่ได้ไปพบเห็นจากการลงไปเก็บข้อมูลจึงเน้นการสร้างสรรค์ที่เกี่ยวข้องกับอารมณ์ความคิดถึง และความรักต่อวิถีชีวิต การสร้างสรรค์ในระยะที่ 2 ผลงานมีการนำไปแสดงในต่างประเทศ ดังนี้ ในชื่อนิทรรศการ ART CENTRAL HONG KONG 2017 วันที่ 20-25 มีนาคม 2560 ณ ฮองกง และจัดแสดงอีกครั้งในชื่อนิทรรศการ ‘Strange Things’ TWENTY TWENTY at 2 Cavan Road, Singapore วันที่ 10-28 มกราคม 2563 ณ 2 CAVAN RD ประเทศสิงคโปร์ ผลงานที่สร้างสรรค์มีจำนวนผลงาน 1 ชุด ที่ต้องการแสดงภาพวิถีชีวิตเรื่องราวในชุมชน

ภาพที่ 7 ผลงาน “ศิลปะไทยในงานถักทอ”ระยะที่ 2
ที่มา: ผู้วิจัย

ในการวิเคราะห์ถึงคุณค่า รูปแบบและเทคนิควิธีการสร้างสรรค์ผลงานในชุด “ศิลปะไทยในงานถักทอ” ระยะที่ 2 สามารถแสดงการวิเคราะห์โดยใช้หลักการทางทัศนธาตุซึ่งแสดงให้เห็นในรูปของตารางการวิเคราะห์ผลงานและนำเสนอการแก้ปัญหาในการสร้างสรรค์ไว้ในรูปแบบของตารางเช่นเดียวกัน

ตารางที่ 4 การวิเคราะห์การสร้างสรรค์ผลงานในชุด “ศิลปะไทยในงานถักทอ”ระยะที่ 2

วิเคราะห์การสร้างสรรค์ผลงานในชุด “ศิลปะไทยในงานถักทอ”ระยะที่ 2	
เส้น (Line)	ผลงานระยะที่ 2 ในผลงานชิ้นนี้ ข้าพเจ้าได้ใช้เส้นเชือกที่มีความหลากหลายในการสร้างสรรค์ผลงาน เชือกแต่ละเส้นนั้นมีความแตกต่างกันทั้งในรูปแบบของการถักและพื้นผิวของเชือก ในผลงานชิ้นนี้เป็น การสื่อถึงสายใยความรัก ความผูกพันผ่านเส้นเชือกที่ดัดเป็นภาพวิถีชีวิต ซึ่งการถักทอเชือกแต่ละเส้น

วิเคราะห์การสร้างสรรค์ผลงานในชุด “ศิลปะไทยในงานถักทอ” ระยะที่ 2	
	นั้นมีความหมายเป็นเหมือนสายใยความผูกพัน ที่เกิดในชุมชน
เส้น (Line) 	เส้น (Line) ในการสัมผัสเส้นเชือกจะรู้สึกได้ว่า เชือกบางชนิดจะมีความหยابกระด้างนั้นหมายถึง ความเข้มแข็งที่ชาวบ้านในชุมชนมีในการใช้ชีวิตที่มีความมั่นคง และเชือกบางชนิดนั้นมีค่อนข้างนุ่มจับแล้วไม่หยابไม่รู้สึกลับาดมือซึ่งนั่นหมายถึง ความรัก ความอ่อนโยน ความเมตตา ของชาวบ้านที่คอยให้การอบรมในขณะทีลงไปเก็บข้อมูล
รูปทรง (Form) 	ผลงานระยะที่ 2 รูปทรงที่เกิดขึ้นในผลงานระยะที่ 2 ข้าพเจ้าได้แรงบันดาลใจจากรูปทรงของ พวงมโหตรที่ใช้ประดับประดาบริเวณงานต่าง ๆ เช่น งานบุญ งานประเพณีทางวัฒนธรรมต่าง ๆ เพื่อตกแต่งให้มีความสวยงาม ข้าพเจ้าใช้รูปทรงของพวงมโหตรมาสร้างสรรค์ผ่านงานผูกมัด ถักทอ จนเกิดเป็นรูปทรงภาพที่บอกเล่าเรื่องราววิถีชีวิต เช่น รูปทรงพระพุทธรูป รูปทรงชามนาคกำลังทำนา รูปทรงนางรำกำลังแข่งหรือตีตโ ที่แทนความรู้สึกในการสร้างสรรค์ผลงาน

วิเคราะห์การสร้างสรรค์ผลงานในชุด “ศิลปะไทยในงานถักทอ” ระยะที่ 2	
สี (Color) 	ผลงานระยะที่ 2 ในงานชุดนี้ได้ริเริ่มการใช้สีเข้ามาสื่ออารมณ์ความรู้สึกของผลงานทั้งหมด ซึ่งสีที่นำมาใช้จะเป็นสีในทีสนุกสนานผ่านการเปรียบเสมือนกับอารมณ์ของชาวบ้านที่เริ่มจะนึกถึงเรื่องราวในรูปแบบการเดินวิถีชีวิตแบบเก่า ที่มีความสนุกสนานเป็นเสน่ห์ของคนอีสานผ่านสีที่มีอยู่ในท้องถิ่น

สรุปในการสร้างสรรค์ผลงานชุด “ศิลปะไทยในงานถักทอ” เป็นเวลา 2 ปี ทำให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงของวิถีชีวิตวัฒนธรรมอันดีงามของสังคมไทยอยู่ตลอดเวลา ทั้งในด้านของอารมณ์ ความรู้สึก รวมไปถึงการแสดงออกที่ต้องการให้ผู้ชมผลงาน รับรู้ถึงความรู้สึกที่หลากหลายผ่านกระบวนการสร้างสรรค์ผลงานของข้าพเจ้า เริ่มจากการสร้างภาพร่างลายเส้นของผลงาน และได้สร้างแบบจำลองของผลงานในรูปแบบ 3 มิติ เพื่อต้องการให้เห็นความสมบูรณ์ของผลงานก่อนที่จะสร้างสรรค์เป็นผลงานจริง โดยผลงานระยะที่ 1 นี้เป็นการสร้างสรรค์ที่ต้องการแสดงอารมณ์ของความรักที่เต็มไปด้วยความทรงจำอันดีงามผ่านสิ่งของเครื่องใช้ที่อยู่ในวัฒนธรรมในอดีตที่เคยใช้ในการดำรงชีพ จึงทำให้ข้าพเจ้าอยากจะผูกมัดสิ่งของเหล่านี้เอาไว้ในความทรงจำ ต่อมาในการสร้างสรรค์ผลงานระยะที่ 2 ข้าพเจ้าได้รับแรงบันดาลใจจากรูปทรงของพวงมโหรีที่ชาวบ้านใช้ประดับตกแต่งในงานบุญประเพณีต่าง ๆ ข้าพเจ้าต้องการบอกเล่าเรื่องราวความทรงจำอันดีงามที่มีอยู่ในวิถีชีวิตของสังคมในชุมชนภาคอีสาน เช่น ภาพการทำนาในรูปแบบสมัยก่อน ภาพการแสดงดนตรี และภาพความศรัทธาที่มีต่อพระพุทธเจ้า ผ่านเทคนิคการผูกมัด ถักทอ เส้นเชือกสีสนที่ มีความเป็นเอกลักษณ์ของคนอีสานก่อให้เกิดภาพความทรงจำเก่า ๆ ขึ้น และเกิดความรู้สึกภาคภูมิใจในวัฒนธรรมพื้นถิ่นที่บรรพบุรุษ และความเป็นรากเหง้าของพื้นถิ่นอีสานภูมิปัญญาและเทคนิคผูกมัด ถักทอ ที่สร้างสรรค์ศิลปะไทยในงานถักทอที่สะท้อนให้เห็นชีวิต และสังคมของชุมชนในท้องถิ่นที่ศิลปินมีต่อความผูกพันไปถึงความสนุกสนานในลีลาของการผูกมัดที่เกิดจากการสร้างสรรค์ผลงานด้วยเส้นเชือกที่ผสมผสานกับสิ่งของ และรูปทรงที่เกิดขึ้นมาใหม่

ตารางที่ 5 การเปรียบเทียบความแตกต่างของผลงานศิลปะ “ศิลปะไทยในงานถักทอ” ระยะที่ 1-2

สรุปคุณค่าศิลปะที่มีต่อการสร้างสรรค์ในชุด “ศิลปะไทยในงานถักทอ” ระยะที่ 1-2	
ผลงานสร้างสรรค์ในช่วง ระยะที่ 1	ผลงานสร้างสรรค์ในช่วง ระยะที่ 2
 “ศิลปะไทยในงานถักทอ” 1 เทคนิค ผูกมัด ถักทอ ปีที่สร้างสรรค์ผลงานศิลปะ 2560	 “ศิลปะไทยในงานถักทอ” 2 เทคนิค ผูกมัด ถัก รัดร้อย ปีที่สร้างสรรค์ผลงานศิลปะ 2561
เนื้อหาเรื่องราว ในการสร้างสรรค์ผลงานชุดนี้จะมีความแตกต่างมากทางเรื่องราวทางความคิดที่ต้องการถ่ายทอดออกมาเป็นผลงานศิลปะ แรงบันดาลใจหลักมาจากการบันทึกเรื่องราวความผูกพันที่มีต่อวัตถุสิ่งของที่ในวัฒนธรรมของภาคอีสาน เพื่อแสดงผลงานผูกมัด ถักทอ ด้วยเส้นเชือกที่ผสมผสานกับ ลวดลายที่ดัดเป็นรูปทรงต่าง ๆ และข้าวของเครื่องใช้เข้าด้วยกันโดยใช้เทคนิคการผูกมัด ถักทอ มาสร้างสรรค์เป็นศิลปะเพื่อสะท้อนอารมณ์ความรู้สึก และยังสะท้อนให้เห็นชีวิต และสังคมของชุมชนในท้องถิ่นที่ศิลปินมีต่อความผูกพันไปถึงความสนุกสนานในลีลาของการผูกมัดที่เกิดจากการสร้างสรรค์ผลงานด้วยเส้นเชือกที่ผสมผสานกับสิ่งของ และรูปทรงที่เกิดขึ้นมาใหม่ เนื้อหาเรื่องราวจึงมีความแตกต่างกับผลงานที่สร้างสรรค์ในระยะที่ 2 ที่เป็นการแสดงออกถึงภาพความทรงจำบอกเล่าเรื่องราววิถีชีวิต ได้รับแรงบันดาลใจมาจากเรื่องราวพื้นบ้านและวัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิตสังคมในท้องถิ่นของไทยที่นำมาสร้างสรรค์เป็นผลงานรูปทรงของพวงมโหตร สุดท้ายนี้ข้าพเจ้าต้องการให้ผู้ชมผลงานเห็นถึงคุณค่าและการอนุรักษ์ในงานผูกมัด ถักทอที่กำลังจะหายไป ในวิถีชีวิตของคนในสังคมไทย	

เอกสารอ้างอิง

- กัจจกร สุนพงษ์ศรี. (2556). *สุนทรียศาสตร์*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทรงศักดิ์ ปรารังค์วัฒนากุล. (2536). *ผ้าเอเซีย มรดกร่วมทางวัฒนธรรม*. กรุงเทพฯ: ฟรินตังแอนด์พับลิชชิ่ง
- นวลแข ปาลิวนิช. (2542). *ความรู้เรื่องผ้าและเส้นใย*. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดดูเคชั่น.

เพ็ญศรี ดูก. (2536). *วัฒนธรรมพื้นบ้านศิลปกรรม*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
วิบูลย์ ลีสุวรรณ. (2532). *เครื่องจักสานในประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.